

Філософія, методологія,
теорія та історія основ національної безпеки

УДК 351.865:327.88

Колодка Андрій Валентинович

аспірант

*Інституту державного управління та
наукових досліджень з цивільного захисту*

Колодка Андрей Валентинович

аспірант

*Інститута государственного управления и
научных исследований по гражданской защите*

Kolodka Andrii

Postgraduate Student of the

Institute of Public Administration and Civil Defence Research

ORCID: 0000-0002-9319-331X

**КОМУНІКАТИВНА СКЛАДОВА КРИЗОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В
ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ**

**КОММУНИКАТИВНАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ КРИЗИСНОГО
МЕНЕДЖМЕНТА В ЭКСТРЕМАЛЬНЫХ УСЛОВИЯХ**

**COMMUNICATIVE COMPONENT OF CRISIS MANAGEMENT
DURING EXTREME CONDITIONS**

Анотація. Стаття присвячена питанням форм війни добре відомими як "Гібридна війна", інформаційній освіченості громадянського суспільства. Отже, необхідно коротко простежити розвиток концепції гібридної війни, такої яку назвали війною нового покоління, щоб зрозуміти військові теорії виникнення війни в Україні. Мета не в тому, щоб надати повний огляд, але перерахувати основні етапи в його розвитку та

зрозуміти шляхи формування інформаційної впливу на громадян. Сфокусувавши увагу на сучасних формах і методах інформаційного впливу. Проаналізувавши різні форми та інтерактивні методи впливу, було зроблено висновок, що вони є невід'ємними компонентами, які впливають на ефективність процесу проведення інформаційних операцій та можуть бути застосовані на різних етапах операцій, Використання та поєднання на практиці різних форм та методів впливу формують відповідну зацікавленість, сприяють не тільки ефективності інформаційного процесу, а й активному формуванню фільтрів протидії інформаційного впливу.

Ключові слова: інтерактивні методи, інформаційні технології, інформаційна безпека, гібридні медіа.

Анотація. Стаття посвячена вопросам форм войны хорошо известными как "Гибридная война", информационной грамотности гражданского общества. Следовательно, необходимо коротко проследить развитие концепции гибридной войны, такой которую назвали войной нового поколения, чтобы понять военные теории возникновения войны в Украине. Цель не в том, чтобы предоставить полный обзор, но перечислить основные этапы в его развитии и понять пути формирования информационной воздействия на граждан. Сфокусировав внимание на современных формах и методах информационного воздействия. Проанализировав различные формы и интерактивные методы воздействия, был сделан вывод, что они являются неотъемлемыми компонентами, которые влияют на эффективность процесса проведения информационных операций и могут быть применены на различных этапах операций, Использование и сочетание на практике различных форм и методов воздействия формируют соответствующую заинтересованность, способствуют не только эффективности

інформаційного процесу, а також активному формуванню фільтрів протидії інформаційному впливу.

Ключові слова: інтерактивні методи, інформаційні технології, інформаційна безпека, гібридні медіа.

Summary. The article deals with the issues of forms of war well known as "Hybrid War", information education of civil society. Thus, it is necessary to briefly trace the development of the concept of hybrid warfare, which has been called the war of the new generation, in order to understand the military theories of the war in Ukraine. The purpose is not to provide a complete overview, but to list the main stages in its development and understand the ways of forming informational impact on citizens. Focusing on modern forms and methods of information influence. After analyzing the various forms and interactive methods of influence, it was concluded that they are integral components that affect the efficiency of the information process and can be used at different stages of operations. The use and combination in the practice of different forms and methods of influence, contribute not only to the efficiency of the information process but also to the active form of filters to counteract the information impact.

Key words: interactive methods, Info Ops, information security, hybrid media.

Постановка проблеми. Інтеграція і глобалізація соціальних, економічних та культурних процесів, які відбуваються сьогодні у світі, перспективи розвитку української держави, пов'язані з її інтеграцією у європейський простір, вимагають глибокого оновлення вітчизняної системи освіти, яка потребує наразі модернізації на всіх її рівнях, у тому числі й у галузі державного управління. Зазначене підтверджує висновки, що під час реагування на екстремальні ситуації існують недоліки в організації управління в гібридних середовищах, прийнятті своєчасних та

оптимальних рішень під час операцій гібридного характеру, організації взаємодії між органами державної влади, що залучаються до інформаційних операцій, а також в проведенні відповідних меседжів для суспільства, що свідчить про недосконале відношення органів управління до процесу прийняття рішень на всіх рівнях від тактичних до стратегічного керівництва – організації взаємодії та своєчасній протидії інформаційному впливу.

У зв'язку із зазначеним актуалізується питання інформаційних та комунікативних технологій, які стали невід'ємною частиною повсякденного життя. Гостро постає проблема пошуку та поєднання таких форм і методів впливу, які б гарантовано забезпечили необхідний рівень організації взаємодії та своєчасній протидії інформаційним викликам.

Комунікативні процеси в сучасному глобалізованому світі інформаційних технологій перетворюються на найважливіші складники політичної, економічної, соціальної, культурної та інших сфер міжнародної діяльності держави та недержавних "акторів". За цих умов здатність країни контролювати інформаційні потоки, які виконують основну функцію, як система постійно пристосовується до будь-яких змін зовнішнього середовища, витримуючи його вплив й управляти ними, формувати сприятливе для себе інформаційне середовище виступає "м'яким" фактором сили і є не менш важливою, аніж зусилля "силових" структур (зі збройними силами включно) ворожих держав.

До факторів "м'якої" сили відноситься передусім рівень обізнаності світової громадськості щодо даної країни, її зовнішньо-політичного іміджу й репутації, що визначає її позиціонування в ієрархії суб'єктів міжнародних та транс-державних відносин.

За цих умов основним завданням держави є розробка й здійснення кризових медіа-стратегій, спрямованих на захист власного іміджу в

різноманітних інформаційних просторах й запобігання негативним впливам на репутацію даної держави.

Особливого значення набувають кризи, неоднозначні за причинами й наслідками. З одного боку, кожна така криза є ударом для репутації, власності, фінансах тощо, неможливістю подальшого розвитку за наперед визначеними продуманими сценаріями. Але водночас, кожна така криза створює умови для системно-структурного оновлення, використання таких можливостей, які відкрилися саме завдяки кризі. Оскільки кризові ситуації гранично загострюють деструктивні процеси, які увиразнюються вже у передкризовому періоді.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблемних питань державного управління загалом, та державного управління у сфері інформаційної протидії – зокрема, присвячено низку наукових праць.

Питання організації взаємодії є складовою частиною прийняття рішення керівником органу управління. Аналіз останніх досліджень та публікацій свідчить, що інформаційна безпека в сфері державного управління стала предметом дослідження в численних роботах багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених:

А. Баровська, Д. Дубов, В. Королько, В. Крутько, Г. Почепцов, Г. Афанас'єв, Б. Борисов, Б. Порфір'єв, О. Лербінгер, Р. Льюїс, С. Фінк, Ф. Сайтел, П. Лагадек, Д. Фішман, О. Холсті, П. Брюс, С. Блек, С. Катліп, А. Сентер, Дж. Брум, П. Бурд'є, М. Реджестер, Дж. Ларкін, Г. Даулінг, К. Вільямс, П. Сендмен, Р. Боін, П. Харт, Т. Лібаер, Т. Кумбс та інші.

В. Бакуменко [3] вважає, що існує низка чинників впливу суспільних трансформацій на ефективність і результативність державного управління, зокрема, формування державно-управлінських рішень [4]. Отже, на організацію взаємодії в процесі здійснення управління, впливають технології управління (методи, засоби, способи), альтернативи методів

організації взаємодії, інформаційне забезпечення зазначеного процесу [6].

Основні завдання управління в умовах надзвичайних ситуацій визначила А. Терент'єва, зокрема: оперативне прийняття рішень та їх доведення органів управління, організація та забезпечення постійної взаємодії разом з організацією всебічного забезпечення [5].

Зарубіжні вчені Р. Глен, В. Мюррей, П. Менсура зазначають, що гібридні війни включають в себе цілу низку засобів для адаптивного поєднання для досягнення цілей за допомогою військових засобів, державних та недержавних.

Варто зазначити, що відповідно існують розробки російських вчених, які вивчали зміни у веденні бойових дій та виникненню нових форм ведення бойових дій.

Постановка завдання. При всіх проведених дослідженнях, недостатньо дослідженими залишаються питання щодо організації інформаційної взаємодії між органами управління в гібридних середовищах.

Виклад основного матеріалу. Велику роль у системі управління ризиками відводять профілактики криз. На думку експертів, лише 14% криз відбувається раптово, інші цілком передбачувані і очікувані, отже, можна заздалегідь підготуватися до можливих труднощів і, тим самим, суттєво знизити ризик негативних наслідків кризи. Завдання полегшується тим, що особливості самої компанії багато в чому визначають ймовірність виникнення кризових ситуацій.

У сучасному розумінні криза (від грец. *krisis* – вихід, закінчення, суд і вище справедливе покарання) – це крайнє загострення протиріч у соціально-економічній системі, що загрожує її життєстійкості в навколишнім середовищі [4]. На думку П.Кухти [6] перелік сукупності можливих позитивних і негативних наслідків кризи достатньо значний: оновлення, оздоровлення, перебудова соціально-економічної системи або її

руйнування, виникнення нової кризи; загострення або послаблення кризи; різкі зміни в соціально-економічній системі, або м'який вихід з кризи; довгострокові, короткострокові, якісні, кількісні зміни (або разом); незворотні або зворотні зміни.

Кризовою слід вважати ситуацію, що є деяким викликом суспільним уявленням про належний стан речей, традиції, цінності, захищеність, безпеку або цілісність держави [1; 4].

Нормативно визначення кризової ситуації закріплено у спільному наказі Міністерства енергетики та теплоенергетики України та МНС України від 15.09.2011 № 501/1001 «Про затвердження Вимог до визначення порядку дій персоналу підрозділу фізичного захисту, персоналу підрозділу обліку та контролю ядерних матеріалів в умовах надзвичайних і кризових ситуацій», а саме: «кризова ситуація – ситуація, що склалася на об'єкті внаслідок вчинення протиправної дії щодо об'єкта, яка може призвести або призвела до вчинення диверсії, крадіжки, іншого неправомірного вилучення ядерних та інших радіоактивних матеріалів» [7].

Зважаючи на думки таких дослідників як Андреев С.О., Барило О.Г. [4]; [10], Тищенко В.О. [8], Потеряйко С.П [9], ці поняття мають розмиті межі та ототожнюються.

Важливість гарно налаштованої комунікації особливо стає зрозумілою під час кризових ситуацій. Але під час криз, як правило, руйнуються навіть добре налагоджені інформаційні потоки. Кризова ситуація – це завжди головна подія в усіх новинах дня (днів). Саме медіа під час кризових ситуацій відбирають, структурують та поширюють інформацію про кризу та про поведінку керівництва держави під час кризи. І таким чином, медіа формують думку громадськості щодо влади та її здатності реагувати на кризи.

У такій ситуації основним завданням уряду є розробка та застосування системи антикризового реагування та написання

антикризової комунікативної стратегії. Ці заходи мають на меті як захист власного іміджу конкретних урядовців, так і запобігання негативним впливам на репутацію держави в цілому. Окрім того, антикризові дії та їх комунікаційний супровід допомагають уникнути нерозуміння дій держави, хаосу та безладдя під час кризових ситуацій, які можуть загрожувати безпеці населення.

Характерними проблемами комунікацій в умовах кризи є різке скорочення кількості параметрів, які піддаються контролю, зростання ролі інформації через відсутність чіткої та зрозумілої інтерпретації подій, утрата довіри до офіційних каналів комунікації, розірвання інформаційних потоків, їх нездатність виконувати свої постійні функції і створення власних систем забезпечення життєдіяльності і безпеки.

Для кризових комунікацій характерним елементом стає не тільки дефіцит інформації, а й утрата довіри до джерел інформації [6].

У сучасних суспільствах створення, розповсюдження, використання та маніпулювання інформацією є важливою економічною, політичною та культурною діяльністю. Інформаційний фактор перетворився на важливий елемент можливостей, пов'язаних із безпекою, і є критичним для всіх напрямків діяльності.

Інформація є поширеною у різних сферах діяльності. Він охоплює сферу цивільних та військових, національних та багатонаціональна, а також урядова та неурядова діяльність і передбачає врахування як свідомого, так і властивого інформаційному впливу дій. Природа інформації є глобальною, всеохоплюючою та багатогранною, в тому сенсі, що не може бути власником когось, коли вона відкривається у відкритому доступі. Незважаючи на технічні та процедурні системи, що контролюються державою, забороняти доступ та обмежувати споживання інформації для аудиторій, надзвичайно важко обмежити світовий потік інформації протягом тривалого періоду часу. Інформаційне середовище від

природи повинно бути визнано в глобальних вимірах і не може бути обмежене конкретним середовищем безпеки або експлуатації. Планування управління кризовими ситуаціями в рамках комплексного підходу потребує розгляду операційного середовища як системи систем, орієнтованої в контексті всеохоплюючого середовища безпеки та вбудованого в інформаційне середовище.

Створення і контроль системи освіти та підготовки, яка сприятиме здатності державі ефективно діяти в інформаційному середовищі, досягаючи своєї мети в стратегічних комунікаціях та працюючи злагоджено для досягнення військово-політичних цілей щодо комунікації.

Ключовим аспектом навчання на всіх рівнях є інтеграція гнучких та адаптивних систем, які дозволяють, по-перше, змінюватись оскільки політика, доктрина, стандарти та процедури пов'язані зі стратегічними комунікаціями продовжують розвиватися, а по-друге, встановлювати тривалі процеси, що стосуються довгострокової освіти та потреби у навчанні в рамках інституціоналізованого підходу.

Стратегічні комунікації та комунікаційні можливості разом з функціями персоналу вимагають спеціального та належним чином навченого персоналу, який може ефективно виконувати свої конкретні завдання.

В умовах становлення глобального інформаційного суспільства підвищення ефективності функціонування органів державної влади неможливе без впровадження інноваційних технологій, які оптимізують взаємодію всіх галузей (гілок) влади як і пов'язана між собою. З цією метою країни члени ЄС розробили програми для органів державної влади. Приміром, НАТО затвердило новий стандарт об'єднаної спільної доктрини для операцій в кіберпросторі [2], в яких визначили основні напрямки розвитку інформаційної сфери, а також визначили фундаментальні характеристики операцій в кіберпросторі та реалізацію національних

стратегій впровадження інформаційних технологій у сфері стратегічного управління.

Саме тому рівень інформаційно-аналітичного забезпечення є важливою характеристикою діяльності держави, яка набуває важливого значення в процесах соціально-економічного розвитку суспільства. Беззаперечним є світовий досвід інформатизації державного управління, що інформаційно-аналітичне забезпечення належить розглядати, як один із стратегічних напрямів підвищення ефективності діяльності на всіх рівнях.

З системної точки зору концепція інформаційного забезпечення органів державної влади і управління ґрунтується на уявленні про державу, як про складну багатофазну операційну систему, що включає в себе упорядковану множину об'єктів організаційного управління.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Таким чином, нами виявлено, що кожна криза - переломний етап в житті організації, з якого вона може виходити з різним ступенем успіху чи поразки. Криза несе в собі потенціал змін, розвитку організації.

Наявність оперативного та надійного зв'язку без перешкод має життєво-важливе значення під час кризи. Планування, підготовка та відпрацювання плану кризової комунікації забезпечує успішність операцій під час кризи. Робота з внутрішньою та зовнішньою аудиторіями та ЗМІ є складним завданням. Відсутність контролю та управління повідомленнями, які надходять від лідерів реагування на подію, може викликати більший резонанс, ніж сама криза. Така динаміка може послабити довіру серед громадськості достатньо, щоб унеможливити виконання поставленого завдання, а також погано вплинути на органи реагування. Під час кризи повсякденні обов'язки працівника, відповідального за інформування громадськості, стають невід'ємною частиною зобов'язань кожного члена організації. Занадто обережне або

зневажливе ставлення до інформування громадськості під час кризи зіпсувало не одну репутацію. Класичний підхід працівника відділу зв'язків з громадськістю або працівника відділу інформування громадськості до кризової комунікації може стати основою для вдалого реагування.

Література

1. Береговая охрана США. Руководство по управлению чрезвычайными ситуациями. Система управления чрезвычайной ситуацией (ICS). Вашингтон, окр. Колумбия, 20593, Береговая охрана США. 2001.
2. Allied Joint Publication-3.20, 2020. Allied Joint Doctrine for Cyberspace Operations. NATO STANDARDIZATION OFFICE (NSO) ред. Brussel: NATO STANDARDIZATION OFFICE (NSO).
3. Бакуменко В. Парадигма інноваційного розвитку суспільства: сучасні концепції реформування публічного управління. "Ефективність державного управління", 2015. Вип. 43. С. 21-28.
4. Барило О.Г. Інформація як складова системи державного управління у надзвичайних ситуаціях. Інвестиції: практика та досвід. 2011. № 2. С. 76–78.
5. Гур'єв С.О., Терент'єва А.В., Волянський П.Б. Кризовий менеджмент та принципи управління ризиками в процесі ліквідації надзвичайних ситуацій. ІДУЦЗ, 2008. С. 72. 148 с.
6. Кухта В.П. Кризи, їх причини та наслідки., Дніпро: Дніпров. держ. аграр.-економ. ун-т. електр. наук. фах. вид. 2020.
7. Міненерговугілля України та МНС України, 15.09.2011. Про затвердження Вимог до визначення порядку дій персоналу підрозділу фізичного захисту, персоналу підрозділу обліку та контролю ядерних матеріалів в умовах надзвичайних і кризових ситуацій. Київ: автор невідомий.

8. Потеряйко С. П., Барило О. Г., Тищенко В.О. Оцінювання адекватності інформації органами державного управління у надзвичайних ситуаціях. *Інвестиції: практика та досвід*. 2011. № 4. С. 72–74.
9. Потеряйко С. П., Барило О. Г., Переверзін Ю. П., Демків А. М. Система інформаційного забезпечення як складова єдиної державної системи цивільного захисту. *Науковий збірник Інституту державного управління у сфері цивільного захисту*. 2014. № 2. С. 59-64.
10. Потеряйко С. П., Барило О. Г. Удосконалення організаційного механізму державного управління у надзвичайних ситуаціях. *Вісник Національного університету цивільного захисту України. Державне управління*. 2016. С. 264-272.

References

1. Bereghovaja okhrana SShA. Rukovodstvo po upravleniju chrezvyčajnymu situacijamy. Systema upravlenija chrezvyčajnoj situacijej (ICS). Vashyngton, okr. Kolumbyja, 20593, Bereghovaja okhrana SShA. 2001.
2. Allied Joint Publication-3.20, 2020. Allied Joint Doctrine for Cyberspace Operations. NATO STANDARDIZATION OFFICE (NSO) red. Brussel: NATO STANDARDIZATION OFFICE (NSO).
3. Bakumenko V. Paradyghma innovacijnogho rozvytku suspiljstva: suchasni koncepciji reformuvannja publicnogho upravlinnja. "Efektyvnistj derzhavnogho upravlinnja", 2015. Vyp. 43. S. 21-28.
4. Barylo O.Gh. Informacija jak skladova systemy derzhavnogho upravlinnja u nadzvychajnykh situacijakh. *Investyciji: praktyka ta dosvid*. 2011. # 2. S. 76–78.

5. Ghur'jev S.O., Terent'jeva A.V., Voljanskyj P.B. Kryzovyj menedzhment ta pryncypy upravlinnja ryzykamy v procesi likvidaciji nadzvychajnykh situacij. IDUCZ, 2008. S. 72. 148 s.
6. Kukhta V.P. Kryzy, jikh prychny ta naslidky., Dnipro: Dniprov. derzh. aghrar.-ekonom. un-t. elektr. nauk. fakh. vyd. 2020.
7. Minenerghovughillja Ukrainy ta MNS Ukrainy, 15.09.2011. Pro zatverdzhennja Vymogh do vyznachennja porjadku dij personalu pidrozdilu fizychnogho zakhystu, personalu pidrozdilu obliku ta kontrolju jadernykh materialiv v umovakh nadzvychajnykh i kryzovykh situacij. Kyjiv: avtor nevidomyj.
8. Poterjajko S. P., Barylo O. Gh., Tyshhenko V.O. Ocinjuvannja adekvatnosti informaciji orghanamy derzhavnogho upravlinnja u nadzvychajnykh situacijakh. Investyciji: praktyka ta dosvid. 2011. # 4. S. 72–74.
9. Poterjajko S. P., Barylo O. Gh., Pereverzin Ju. P., Demkiv A. M. Systema informacijnogho zabezpechennja jak skladova jedynoji derzhavnoji systemy cyviljnogho zakhystu. Naukovyj zbirnyk Instytutu derzhavnogho upravlinnja u sferi cyviljnogho zakhystu. 2014. # 2. S. 59-64.
10. Poterjajko S. P., Barylo O. Gh. Udoskonalennja orghanizacijnogho mekhanizmu derzhavnogho upravlinnja u nadzvychajnykh situacijakh. Visnyk Nacionaljnogho universytetu cyviljnogho zakhystu Ukrainy. Derzhavne upravlinnja. 2016. S. 264-272.